

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 28 januari 2016

Diarienummer S2015/06987/FS

Remissyttrande över promemoria ”Avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården” Ds 2015:51

Cancerfonden har tagit del av ovannämnda promemoria och vill härmed lämna följande synpunkter.

Sammanfattning

I promemorian föreslås att mammografi regelbundet ska erbjudas avgiftsfritt till kvinnor mellan 40 och 74 år. Det underliggande motivet till förslaget som framhålls är att det är en del av regeringens arbete med att stärka kvinnors hälsa och att uppnå en mer jämlik vård.

Cancerfonden välkomnar förslag till avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvård, som ett första steg i att avgiftsbefria all screening. Att avgiftsbefria screeningdeltagande är ett sätt att öka deltagandet i screeningprogrammen och därmed öka möjligheterna att tidigt upptäcka cancer. Därmed ökar också möjligheterna att besegra sjukdomen.

Bakgrund

Tidig upptäckt av cancer eller dess förstadier ökar möjligheten att besegra sjukdomen. En sen upptäckt ökar risken för att cancerceller spridit sig i kroppen och bildat metastaser. För vissa cancerformer finns metoder att hitta förstadier och tumörer innan kroppen visar några symptom på sjukdom. Tack vare att man i vissa fall kan identifiera cancer medan de ännu är botbara besparas många en förtida död.

Deltagande i bröstcancerscreening minskar dödligheten i bröstcancer med 30 procent. Sedan den gynekologiska cellprovstagningen infördes i mitten på 1960-talet har antalet fall av livmoderhalscancer mer än halverats. Screening för tjock- och ändtarmscancer leder till att tumörer kan hittas i tidigt skede och kan minska dödligheten i sjukdomen med 15 procent. Deltagandefrekvensen är avgörande för effektiviteten i screeningverksamhet.

Avgiftsfri screening

Cancerfonden tillstyrker promemorians förslag att mammografi regelbundet ska erbjudas avgiftsfritt till kvinnor mellan 40-74 år, och ser det som ett första steg för att avgiftsbefria all screening.

2013 presenterades ett uppdrag vid Sveriges kommuner och landsting (SKL) kring åtgärder för att få högre täckningsgrad och fler deltagare vid de nationella screeningprogrammen. Rapporten handlar om förbättringar inom de två områden vi i Sverige i dag har screeningprogram för, bröst- och livmoderhalscreening.

De åtgärder som lyfts fram handlar bland annat om kostnadsfria undersökningar, bättre utformade inbjudningar och särskilda insatser i de områden där täckningsgraden och deltagandet är låg. I augusti 2015 kom nya rekommendationer gällande gynekologisk cellprovstagning med bland annat kontroll för HPV-infektion och utökade åldersintervall. De grupper som i dag deltar minst i screeningprogrammen är:

- Kvinnor i socioekonomiskt svaga områden
- Kvinnor med invandrarbakgrund
- Kvinnor 23-30 år livmoderhalscancerscreening
- Kvinnor 40-50 år bröstcancerscreening

Så gott som alla landsting och regioner står bakom en gemensam nationell studie av screening för tjock- och ändtarmscancer. Studien genomförs genom undersökning av avföringsprover och endoskopisk undersökning av tarmen. Syftet är att utvärdera vilken modell som passar bäst att införa som en nationell metod, och förhoppningsvis kommer vi att ha en nationell screening även för tjock- och ändtarmscancer inom en snar framtid.

Allt fler insjuknar i cancer, och med det ökar också trycket på cancervården. Till stor del förklaras den ökande cancerinsidensen av en växande befolkning som lever allt längre men även levnadsvanor bidrar till denna utveckling. Tidig upptäckt är viktig i kampen mot cancer och därför är screeningprogram också en viktig insats. Ett högt deltagande i kontrollerade screeningprogram räddar liv.

Att delta i screeningprogrammen är frivilligt. Man bjuds in till en undersökning och väljer själv om man vill delta eller inte. Dessvärre har det visat sig att det finns stora skillnader mellan olika grupper när det gäller i vilken grad man deltar. Vid mammografiscreening, men även vid gynekologisk cellprovstagning, är kvinnor i socioekonomiskt svaga grupper och kvinnor med invandrarbakgrund underrepresenterade. Det innebär att kvinnor ur dessa grupper har mindre chans att få en diagnos tidigt och därmed minskad möjlighet att bli botade. Därför är det viktigt med incitament som kan öka deltagandet, exempelvis just kostnadsfria undersökningar.

Cancerfonden välkomnar att regeringen nu föreslår att bröstcancerscreening med mammografi regelbundet ska erbjudas avgiftsfritt till kvinnor mellan 40 och 74 år. När förslaget sedan genomförs är det förstås av största vikt att utfallet följs upp på ett direkt och strukturerat sätt. I de fall positiva resultat kan ses, i form av ökat deltagande i screeningprogrammet, bör avgiftsfrihet införas även för övriga nationella screeningprogram.

Landstingens ansvar

Cancerfonden vill understryka vikten av att landstingen följer upp satsningen genom att bland annat informera målgruppen samt ser över inbjudningarna för att säkra att så många som möjligt deltar i screeningprogrammen och därmed ökar möjligheten att upptäcka cancer, eller dess förstadier, tidigt.

Redan i dag har landstingen möjlighet att själva införa avgiftsfri screening, vilket också gjorts av vissa. Att regeringen nu tar över kostnaden från landstingen inom detta område är säkerligen ett välkommet bidrag men öppnar samtidigt upp för förväntningar kring landstingens bidrag för att förbättra deltagande och genomförande av screening.

Cancerfonden anser att en insats från landstingens sida skulle kunna få stor betydelse i arbetet med tidig upptäckt av cancer. Landstigen behöver se över inbjudningarna så att de följer de rekommendationer som arbetats fram under ledning av Sveriges kommuner och landsting, i projektet insatser inom cancerstrategin delrapport 4 *Insatser för tidig upptäckt*. Exempelvis handlar det om möjlighet till ombokningar samt inbudans utformning. Landstingen behöver även tydligt och målgruppsanpassat informera om betydelsen av att delta i screening och om avgiftsfriheten.

För Cancerfonden

Sara Brodahl
T.f. generalsekreterare

Gazal Casselborg
Chef Intressepolitik